

COVID-19: Bankacılık Sektöründe Önlemler

Giriş

Bilindiği üzere, Koronavirüs Covid-19 (**Covid-19**) salgını 2019 yılının sonlarında ortaya çıkmış ve kısa bir sürede insan sağlığı açısından küresel bir tehdit haline gelmiştir. Covid-19 ile bağlantılı risklerin önlenmesi ve/veya hafifletilmesi amacıyla hükümet ve düzenleyici kurumlar tarafından muhtelif önlemler alınmış olup bu önlemler küresel salgının yol açabileceği sosyal ve ekonomik sonuçların önlenmesi ve hafifletilmesi amacını taşımaktadır. Bu bilgi notunda, bankacılık sektörü ile finansal piyasaların Covid-19 salgınından etkilenmemesi amacıyla ülkemizde alınmış olan önemli tedbirler ele alınmaktadır.

Torba Kanun ile Getirilen Yenilikler

26 Mart 2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 7226 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (**Torba Kanun**) ile diğerlerinin yanı sıra, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun (**Kamu Finansmanı Hakkında Kanun**) ve 5834 sayılı Karşılıksız Çek ve Protestolu Senetler ile Kredi ve Kredi Kartları Borçlarına İlişkin Kayıtların Dikkate Alınmaması Hakkında Kanun’da (**Karşılıksız Çek ve Kredi Borçları Hakkında Kanun**) değişiklikler yapılmıştır.

- Kamu Finansmanı Hakkında Kanun’un geçici 20. maddesi uyarınca finansman imkânlarını geliştirmek ve kredi sisteminin etkin işlemesine katkı sağlamak amacıyla firmalara kredi garantisi veren garanti kurumlarına 25 milyar Türk lirasına kadar nakit kaynak aktarmaya T.C. Hazine ve Maliye Bakanı yetkili kılınmış idi. Torba Kanun ile bu madde tadil edilerek kredi garantisinin kapsamı gerçek ve tüzel kişiler ile ticari işletmeler olarak yeniden düzenlendi ve aktarılacak nakit kaynağın azami tutarı 25 milyar Türk lirasından 50 milyar Türk lirasına çıkarılmıştır.
- Karşılıksız Çek ve Kredi Borçları Hakkında kanuna yeni bir geçici madde eklenerek; (i) kullandığı nakdî ve gayrinakdî kredi borçlarını aksatan gerçek ve tüzel kişilerin ve (ii) ticari faaliyette bulunsun bulunmasın tüm gerçek kişiler ile kredi müşterilerinin karşılıksız çıkan çek, protesto edilmiş senet, kredi kartı ve diğer kredi borçları bakımından, söz konusu borçların 31 Aralık 2020 tarihine kadar tamamen ödenmesi yahut yeniden yapılandırılması şartıyla, Türkiye Bankalar Birliği Risk Merkezi nezdinde tutulan kayıtlar finansal işlemlerde kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlar tarafından dikkate alınmayacağı düzenlenmiştir. Dahası, söz konusu hüküm kapsamında gerçekleştirilecek yeniden yapılandırma veya yeni kredi kullandırma işlemleri, ilgili kuruluşların hukuki veya cezai sorumluluğunu doğurmayacaktır.

Cumhurbaşkanı Kararları Kapsamında Alınan Önlemler

- 25 Mart 2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak 01 Nisan 2020 tarihinde yürürlüğe giren 2283 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı uyarınca, Covid-19 salgını nedeniyle ticari faaliyetleri olumsuz etkilenen esnaf ve sanatkârların talepleri halinde 13 Mart 2020 ve öncesinde T. Halk Bankası A.Ş.’den kullanmış oldukları düşük faizli kredilere ilişkin olarak 01 Nisan 2020 – 30 Haziran 2020 arası dönemde yapılması gereken geri ödemeler, üç ay süreyle faizsiz olarak ertelenebilecek ve erteleme süresi sonuna kadar borçlular aleyhine takip işlemleri başlatılamayacaktır.
- 30 Mart 2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2325 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Kredi Garanti Kurumlarına Sağlanan Hazine Desteğine İlişkin Karar’da, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır:

- Kredi garanti kurumları aracılığıyla destek sağlanacak kredi verenler arasına Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş. de dâhil edilmiş olup bireysel krediler de destek verilen krediler arasına alınmıştır.
 - Kredi garanti kurumları tarafından 31 Aralık 2020 tarihine kadar lehine kefalet verilecek kişilerde geçmiş vergi borcu veya SGK borcunun olmaması şartı aranmayacak olup bu kişiler için yeni kefalet sınırları öngörülmüştür. Bu doğrultuda, gerçek kişi kredi alanlar için azami tutar 100.000 Türk lirası olarak belirlenmiş ve KOBİ niteliğindeki kredi alanlar içinse bu tutar 25 milyon Türk lirasından 35 milyon Türk lirasına yükseltilmiştir (ancak bu limit, 31 Aralık 2020 tarihine kadar 50 milyon Türk lirası olarak uygulanacaktır). Ek olarak, KOBİ niteliğinde olmayan tüzel kişi yararlanıcılar için azami miktar 200 milyon Türk lirasından 250 milyon Türk lirasına çıkarılmıştır (ancak bu limit, 31 Aralık 2020 tarihine kadar 350 milyon Türk lirası olarak uygulanacaktır).
 - Kefaletten yararlanacak kişi bazında uygulanan limitlerin yanı sıra, kredi garanti kurumlarının verebilecekleri kefalet desteklerine ilişkin toplam bakiye tutar 250 milyar Türk lirasından 500 milyar Türk lirasına çıkarılırken T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından aktarılabilecek azami kaynak tutarı 25 milyar Türk lirasından 50 milyar Türk lirasına çıkarıldı. Son olarak, kredi garanti kurumlarının desteğiyle alınmış olan kredilerin yeniden yapılandırılması halinde ödemesiz dönem en fazla ilave 12 ay yerine 24 ay olarak uygulanacaktır.
- 3 Nisan 2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 2350 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinin Geliştirilmesi ve Desteklenmesi Amacıyla KOSGEB Tarafından Uygun Koşullarda Finansman Desteği Sağlanması Hakkındaki Karar’da, diğerlerinin yanı sıra, aşağıdaki değişiklikler yapılmıştır:
 - KOSGEB sadece küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerini değil, tüm küçük ve orta büyüklükteki işletmeleri (*KOBİ*) de destekleyen bir kuruma dönüşmüştür.
 - Her bir destek programı kapsamında işletme başına yıllık 300.000 Türk lirası olan üst sınır 3 milyon Türk lirasına çıkarılmıştır.
 - KOSGEB desteği sağlanacak kredilerin vadesinin 48 ay yerine 60 ayı geçemeyeceği kararlaştırılmıştır.

Kredi Kartı İşlemlerine İlişkin Olarak BDDK ve TCMB Tarafından Alınan Önlemler

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (**BDDK**) tarafından Banka Kartları ve Kredi Kartları Hakkında Yönetmelik’te yapılan değişiklikler 28 Mart 2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Kredi kartı asgari ödeme tutarı, değişiklik öncesi ilgili dönem borcunun %30’u ve yeni tahsis edilen kredi kartlarında ilk bir yıl için dönem borcunun %40’ı iken, değişiklik sonrasında BDDK tarafından, T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın (**TCMB**) görüşü alınmak suretiyle dönem borcunun %20’si ile %40’ı arasında olacak şekilde belirlenecektir.
- BDDK’nın 30 Mart 2020 tarihli kararı uyarınca kredi kartlarında asgari tutar, dönem borcunun %20’si olarak belirlenmiştir. Ayrıca BDDK, bankaların 31 Aralık 2020 tarihine kadar kart borçlarını öteledikleri hamillerinden asgari tutar da dahil olmak üzere alacaklarını talep etmeyerek ödemesiz dönemler tanıyabilmelerine karar vermiştir.
- TCMB tarafından Kredi Kartı İşlemlerinde Uygulanacak Azami Faiz Oranları Hakkında Tebliğ’de (Tebliğ No: 2016/8) yapılan değişiklikler, 01 Nisan 2020 tarihinde yürürlüğe girmek üzere 28 Mart 2020 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Söz konusu değişiklikler ile kredi kartı işlemlerine uygulanan azami faiz oranları azaltılmış olup Türk lirası işlemlere uygulanacak azami akdi faiz oranı %1,40’tan %1,25’e ve yine Türk lirası işlemlere uygulanacak aylık azami gecikme faizi oranı %1,70’ten %1,55’e düşürüldü. Buna ilaveten, yabancı para cinsinden kredi kartı işlemlerine uygulanacak aylık azami akdi faiz oranı %1,12 yerine %1 olarak belirlenip yine yabancı para cinsinden kredi kartı işlemlerine uygulanacak azami gecikme faizi oranı ise %1,42 yerine %1,30 olarak belirlenmiştir.

Kredilerin Sınıflandırılması ve Bunlar İçin Ayrılacak Karşılıklara İlişkin BDDK Tarafından Alınan Önlemler

- BDDK tarafından alınan 17 Mart 2020 tarih ve 8948 sayılı karar uyarınca, 31 Aralık 2020 tarihine kadar bankaların tüm alacakları (her tür kredi alacakları dahil fakat bunlarla sınırlı olmamak üzere) için geçerli olmak üzere;
 - Kredilerin donuk alacak olarak sınıflandırılması için öngörülen sürenin 90 günden 180 güne çıkartılmasına ve 90 günlük gecikmeye rağmen İkinci Grup'ta sınıflandırılmaya devam olunan krediler için ayrılacak karşılıkların, bankaların TFRS 9 kapsamında beklenen kredi zararının hesaplanmasında kullandıkları kendi risk modellerine göre ayırmalarına devam olunmasına, ve
 - Yeniden yapılandırılarak canlı alacak olarak sınıflandırılan ve bir yıllık izleme süresi içerisinde anapara ve/veya faiz ödemesi otuz günden fazla geciken veya bu izleme süresi içinde bir kez daha yeniden yapılandırmaya tabi tutulan alacakların Üçüncü Grup'ta sınıflandırılmaları yükümlülüğünün kaldırılmasına karar verilmiştir.
- BDDK'nın 19 Mart 2020 tarih ve 8950 sayılı kararı ile, 31 Aralık 2020 tarihine kadar ve TFRS 9 kapsamında beklenen kredi zararı ayıran şirketler için geçerli olacak ve 19 Mart 2020 tarihi itibarıyla henüz "Tasfiye Olunacak Alacaklar" hesabında izlenmeyen alacakları da kapsayacak şekilde;
 - Özel karşılık ayrılması için öngörülen 90 günlük temerrüt süresinin, faktoring ve finansman şirketlerince 180 gün, finansal kiralama şirketlerince 240 gün olarak uygulanmasına,
 - Finansman şirketlerinin konut kredisi dışındaki tüketici kredileriyle ilgili genel karşılık ayırması için öngörülen 90 günlük temerrüt süresinin 180 güne çıkarılmasına, ve
 - Finansal kuruluşların, 90 günlük gecikmeye rağmen "Tasfiye Olunacak Alacaklar" hesabına aktarmadıkları alacaklar için, kendi risk modellerine göre karşılık ayırmaya devam etmelerine karar verilmiştir.
- BDDK tarafından alınan 27 Mart tarih ve 8970 sayılı karar uyarınca kredilerin sınıflandırılmasında Birinci Grup'tan İkinci Grup'a geçiş için öngörülen 30 günlük gecikme süresi, 17 Mart 2020 tarihinden 31 Aralık 2020 tarihine kadar 90 gün olarak uygulanacak; ve 30 günlük gecikmeye rağmen Birinci Grup'ta sınıflandırılmaya devam edilen krediler için ayrılacak karşılıklar, bankaların TFRS 9 kapsamında beklenen kredi zararının hesaplanmasında kullandıkları kendi risk modellerine göre ayrılmaya devam edecektir.

Konut, Tüketici ve Taşıt Kredilerine İlişkin BDDK Tarafından Alınan Önlemler

- BDDK tarafından alınan 19 Mart 2020 tarih ve 8949 sayılı karar ile, değeri 500.000 Türk lirası ve altında olan konutların edinilmesi amacıyla tüketiciler tarafından kullanılacak krediler ile (taşıt kredileri hariç) konut teminatlı kredilerde, kredi tutarının teminat olarak alınan konut değerine oranı %80'den %90'a çıkarılmıştır.
- BDDK'nın 27 Mart 2020 tarih ve 8971 sayılı kararı uyarınca, tüketici ve taşıt kredilerinin anapara ve faiz ödemelerinin müşterilerin talebi üzerine 31 Aralık 2020 tarihine kadar ertelenebilecek ve bu erteleme süresi, 48 ile 60 ay arası değişen vade sınırlarının hesaplanmasında dikkate alınmayacaktır.

BDDK Tarafından Alınan Diğer Önlemler

- BDDK'nın 23 Mart 2020 tarihli basın açıklaması uyarınca Türk bankalarının sermaye yeterliliği oranının hesaplanmasına ilişkin birtakım kolaylıklar getirildi. Bu doğrultuda, 31 Aralık 2020 tarihine kadar geçerli olmak üzere aşağıdaki kararlar alınmıştır:

- Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre bankalarca kredi riskine esas tutar hesaplamasında; parasal varlıklar ile parasal olmayan varlıklardan, tarihi maliyet cinsinden ölçülen yabancı para birimindeki kalemler dışında kalanların Türkiye Muhasebe Standartları uyarınca değerlendirilmiş tutarları ve ilgili özel karşılık tutarları hesaplanırken 31 Aralık 2019 tarihli finansal tablolarının hazırlanmasında esas alınan döviz alış kuru (5,9400) kullanılabilir;
 - Bankaların sahip oldukları menkul kıymetlerden, 23 Mart 2020 tarihi itibarıyla "Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler" portföyünde yer alanların net değerlendirme farklarının negatif olması durumunda, bu farklar Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik uyarınca hesaplanacak ve sermaye yeterliliği oranı için kullanılacak özkaynak tutarında dikkate alınmayabilecek; fakat 23 Mart 2020 tarihinden sonra edinilen "Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler" için Bankaların Özkaynaklarına İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanmaya devam edecektir; ve
 - Bankalar, sahip olduğu menkul kıymetlerden, 23 Mart 2020 itibarıyla portföylerinde yer alanların değer düşüş karşılıklarını yabancı para net genel pozisyonu hesaplamasında dikkate almayabilecek; fakat 23 Mart 2020'den sonra edinilen portföyler bu istisnaya tabi olmayacaktır. Bu durumda özkaynak tutarı ise, yukarıdaki paragrafta belirtilen şekilde hesaplanabilir.
- BDDK'nın 26 Mart 2020 tarih ve 8967 sayılı kararı ile, 31 Aralık 2020 tarihine kadar geçerli olmak üzere aşağıdaki önlemler alınmıştır:
 - Mevduat ve katılım bankaları, likidite karşılama oranlarıyla ilgili olarak Bankaların Likidite Karşılama Oranı Hesaplamasına İlişkin Yönetmelik'in (**LKO Yönetmeliği**) 32. maddesinden muaf tutulacak; bir başka deyişle, toplam ve yabancı para karşılama oranlarının LKO Yönetmeliği'nin 4. maddesinde belirtilen asgari orandan düşük olması veya düşük olmasının beklenmesi halinde ilgili bankaların bu durumun nedenlerini ve bu duruma ilişkin alınması planlanan önlemleri BDDK'ya bildirmesi gerekmeyecektir. Aynı şekilde, konsolide olmayan toplam ve yabancı para likidite karşılama oranları için bu uyumsuzluğun iki hafta içinde giderilmesi zorunlu tutulmayacak ve bir takvim yılı içerisinde konsolide olmayan toplam ve yabancı para likidite karşılama oranlarının giderilen uyumsuzluk dahil altı uyumsuzluk ve konsolide toplam ve yabancı para likidite karşılama oranlarında arka arkaya iki kez uyumsuzluk gerçekleştirilebilecek, ve hatta giderilen uyumsuzluk dahil iki defadan fazla uyumsuzluk gerçekleştirilebilecektir. Ancak, mevduat ve katılım bankaları, LKO Yönetmeliği'nin 31. maddesi kapsamında BDDK'ya haftalık ve aylık bazda yapılan raporlamalara devam edecektir.
 - Kalkınma ve yatırım bankaları, likidite yeterlilik oranlarıyla ilgili olarak Bankaların Likidite Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliğin (**LY Yönetmeliği**) 15. maddesinin 1, 2 ve 3. fıkralarından muaf olacak; yani, asgari likidite yeterliliği oransal sınırlarına uyumsuzluk söz konusu olması halinde bu durumun nedenlerini BDDK'ya bildirmesi gerekmeyecek ve haftalık oranlar için bu uyumsuzluğu iki hafta içerisinde gidermesi gerekmeyecektir. Bununla birlikte kalkınma ve yatırım bankaları, LY Yönetmeliği madde 14(2) uyarınca likidite oranlarını BDDK'ya raporlamaya devam edecektir.
 - BDDK tarafından alınan 02 Nisan 2020 tarih ve 8976 sayılı karar uyarınca, Covid-19 salgınına karşı alınan önlemler çerçevesinde operasyonel süreçlerde görevlendirilen personel sayısının sınırlandırılması hasebiyle bankalar, banka dışı mali kuruluşlar (finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri), bağımsız denetim kuruluşları, derecelendirme kuruluşları ve varlık yönetim şirketlerinin yılsonu ve ara döneme ilişkin finansal raporlamalar, bağımsız denetim raporları ve faaliyet raporları için belirlenmiş süreler ile 31 Aralık 2020'ye kadar geçerli olmak üzere şu yönetmelikler kapsamında düzenlenmiş çeşitli bildirimler için belirlenmiş sürelerle 60'ar gün ilave edilmek suretiyle süre uzatımına gidilmesine karar verildi: Bankaların Kredi İşlemlerine İlişkin Yönetmelik; Bankaların

Muhasebe Uygulamalarına ve Belgelerin Saklanması İlişkin Yönetmelik; Bankalarca Yıllık Faaliyet Raporunun Hazırlanmasına ve Yayımlanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik; Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik; Bankaların Bağımsız Denetimi Hakkında Yönetmelik; Bankaların Üst Yönetimine Atanacakların Bildirimi, Yemin ve Mal Beyanında Bulunulması ve Karar Defterlerinin Tutulmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik; Derecelendirme Kuruluşlarının Yetkilendirilmesine ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik; Varlık Yönetim Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik; ve Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerinin Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Yönetmelik. Son olarak getirilen bir başka önemli kolaylık ise, kredi tahsis edilmeden önce temin edilmesi gereken belgeleri ilgili bankaya zamanında sağlayamayan borçluların söz konusu belgeleri altı ay içinde tamamlayabileceklerine ve mevcut borçlular tarafından sunulması gereken finansal tablolar, analiz tablosu ve kurumsal yönetim ilkeleri uyum raporunun 31 Aralık 2020'ye kadar tamamlanabileceğine karar verilmesi olmuştur.

TBB'nin Mesai Saatlerine İlişkin Tavsiye Kararı

Bankaların mesai saatlerine yönelik almış olduğu tavsiye kararı ile Türkiye Bankalar Birliği (TBB), bankaların müşterilere doğrudan hizmet veren şubeler ve hizmet birimlerinin çalışma saatleri ile müşteri kabul saatlerini 12.00-17.00 olarak belirlenmesini önerip isteyen bankaların çalışma ve müşteri kabul saatlerini esnek olarak kararlaştırabileceğini ifade etmiştir. Buna ilaveten TBB, bankaların şube ve hizmet birimlerinde yakın temasın ve kalabalık ortamın oluşmasının önlenmesine yönelik gerekli önlemler alabileceğini, yüksek riskli ve kalabalık alanlardaki şubeleri hizmet dışı tutulabileceğini ve bankacılık hizmetlerinin dijital ortamlardan yapılması hususunda alternatif hizmet kanallarından kesintisiz hizmet verilmeye devam edileceğini kararlaştırmıştır.

Sonuç

Özetle, Covid-19 salgınının Türk bankacılık sektörü ile finansal piyasalar üzerindeki muhtemel etkilerini azaltmak adına, önemli birtakım önleyici tedbirlerin kısa bir süre içerisinde alınmıştır. Doğası gereği söz konusu tedbirler, Türkiye'de finans sektörünü olduğu kadar reel sektörü de desteklemek amacını gütmektedir. Bu doğrultuda piyasa katılımcıları, hükümet ve düzenleyici kurumların bankacılık sektörü ile ilgili olarak önümüzdeki günlerde atacağı adımları yakından takip etmeli ve mevzuata aykırı olabilecek her türlü eylemden kaçınmalıdır.

Saygılarımızla,

Gökçe Avukatlık Ortaklığı

Bu not, 14 Nisan 2020 tarihine kadar söz konusu olan gelişmeler ışığında, konu hakkında genel bir bilgilendirme yapmak amacıyla hazırlanmış olup somut olaylar özelinde bir değerlendirme içermemektedir. Bu not vergisel konularda bir görüş içermez. Bu notta yer alan bilgiler her durum için özel koşullara bağlı olarak farklılık gösterebilir ve Gökçe Avukatlık Ortaklığı bu durumlardan sorumlu tutulamaz.